

УДК 338.26

JEL R12, R28, R58

DOI 10.32782/2786-8273/2024-5-4

**Бурих Д.С.**

здобувач вищої освіти за освітньо-науковою програмою «доктор філософії»,  
Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»  
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8210-2614>

**Denys Burykh**

Private Higher Educational Institution "European University"

**Соколюк І.І.**

здобувач вищої освіти за освітньо-науковою програмою «доктор філософії»,  
Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»  
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0993-4620>

**Ivan Sokoliuk**

Private Higher Educational Institution "European University"

## ІННОВАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

### INNOVATIVE PROVISION OF POST-WAR DEVELOPMENT OF UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES

**Анотація.** У статті досліджено інноваційні напрями повоєнного розвитку об'єднаних територіальних громад та їх забезпечення. Обґрунтовано, що інноваційне забезпечення повоєнного розвитку об'єднаних територіальних громад є ключовим завданням для створення стійкої, процвітаючої та сучасної суспільно-економічної моделі громади в Україні. Досліджено важливість впровадження цифрових технологій, розвитку інфраструктури, економічних, соціальних та екологічних ініціатив для сталого розвитку. Розроблено та запропоновано комплексний план дій з описом стратегій подолання фінансових, технологічних та соціокультурних бар'єрів. Розкрито візію, стратегічні цілі, завдання та очікувані ефекти впровадження конкретних рекомендацій для вдосконалення управління та розвитку громад з урахуванням поточних викликів і можливостей. Підсумовано, що загальною метою інноваційного розвитку є створення сучасного, стійкого та прогресивного суспільства, де кожен громадянин має рівний доступ до можливостей та засобів для самореалізації.

**Ключові слова:** об'єднані територіальні громади, повоєнний розвиток, відновлення, інноваційне забезпечення, розвиток громад і територій.

**Abstract. Introduction.** Innovative support for the post-war development of united territorial communities is a key task for creating a stable, prosperous and modern socio-economic community model in Ukraine. In connection with the rapid development of technologies, economic and social challenges, it is important to implement innovative approaches to achieve the goals of sustainable development and improve the quality of life of citizens. This means that united territorial communities must actively implement innovative solutions in all spheres of their functioning, starting from infrastructure development and ending with increasing the level of social protection of the population. Digital technologies play an important role in this process. The introduction of electronic management systems, the digitalization of administrative services and the creation of "smart" cities can greatly facilitate the lives of citizens, ensuring more efficient use of resources and optimization of budget expenditures. **Purpose.** The purpose of the article is to identify the key areas of innovative support for the development of united territorial communities and the formation of a plan for the implementation of these areas with the definition of their vision, strategic goals, tasks and expected results. **Methods.** During the formation of these proposals, such methods as generalization, critical thinking, analysis and synthesis, etc. were used. **Results.** Implementation of innovative strategies for the development of united territorial communities in the post-war period is a critically important task facing society and authorities. However, this process is associated with numerous challenges and barriers that need to be overcome. Financial constraints, insufficient technical infrastructure, as well as uncertainty about technological aspects can make it difficult to implement plans. Insufficient support from the authorities, political and administrative obstacles, as well as socio-cultural barriers can hinder the adoption and implementation of innovations. An unstable political and economic situation can create additional difficulties for the development and implementation of strategies. However, despite these challenges, the potential for innovative development of united territorial communities is enormous. Innovations can contribute to improving the quality of life of citizens, ensuring sustainable economic growth and strengthening social justice. **Conclusion.** To achieve success, it is necessary to develop a targeted strategy that will consider all aspects of community development. It is important to involve all social and economic actors in the process, including authorities, businesses, public organizations and residents. In addition, it is necessary to actively seek sources of funding and develop partnerships with other organizations and international partners. It is also important to provide support and training for local staff so that they can effectively implement innovative projects. The general goal of innovative development is the creation of a modern, sustainable and progressive society, where every citizen has equal access to opportunities and means for self-realization.

**Keywords:** united territorial communities, post-war development, recovery, innovative provision, development of communities and territories.

**Постановка проблеми.** Інноваційне забезпечення повоєнного розвитку об'єднаних територіальних громад є ключовим завданням для створення стійкої, процвітаючої та сучасної суспільно-економічної моделі громади в Україні. У зв'язку зі стрімким розвитком технологій, економічними та соціальними викликами, важливо впроваджувати інноваційні підходи для досягнення цілей сталого розвитку та підвищення якості життя громадян. Це означає, що об'єднані територіальні громади повинні активно впроваджувати новаторські рішення у всіх сферах свого функціонування, починаючи від розвитку інфраструктури та закінчуючи підвищенням рівня соціального захисту населення. Цифрові технології відіграють важливу роль у цьому процесі. Впровадження електронних систем управління, цифровізація адміністративних послуг та створення «розумних» міст можуть значно полегшити життя громадян, забезпечуючи ефективніше використання ресурсів та оптимізацію бюджетних витрат. Особливу увагу слід звернути на розвиток інноваційних економічних моделей. Створення сприятливих умов для розвитку малих та середніх підприємств, підтримка стартапів та інноваційних проєктів може стати каталізатором економічного зростання та створення нових робочих місць. Паралельно з цим, інноваційне забезпечення повоєнного розвитку об'єднаних територіальних громад передбачає здійснення широкого спектру заходів у сфері освіти та науки. Розвиток STEM-освіти, підтримка дослідницьких проєктів та сприяння творчому мисленню серед молоді допоможуть сформувати конкурентоспроможне суспільство, здатне адаптуватися до змін у швидкозмінному світі. Крім того, інноваційні підходи мають бути спрямовані на підвищення якості медичних послуг та розвиток галузі охорони здоров'я. Впровадження телемедицини, використання штучного інтелекту у діагностиці та лікуванні, а також створення інноваційних медичних технологій можуть значно підвищити доступність та ефективність медичної допомоги. Загалом, інноваційне забезпечення повоєнного розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні є складним, але дуже важливим завданням, яке вимагає комплексного підходу та активної участі всіх зацікавлених сторін, що відповідно і розкриває актуальність дослідження даного напрямку.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Загальні засади розвитку об'єднаних територіальних громад, у тому числі під час та після війни, розглянуті в працях таких вітчизняних науковців, як Є.І. Бородін [8], Н.Т. Гончарук [8], О.І. Дацко [2], А.І. Мокій [2], Н.С. Науменко [2], Д.І. Олійник [3], В.А. Омеляненко [1], Н.В. Павліха [2], Я.П. Павлович-Сенета [4], В.В. Павлюк [5], С.М. Серьогін [8], М.О. Скорик [6–7], Ю.П. Шаров [8].

**Мета статті.** Метою статті є ідентифікація ключових напрямів інноваційного забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад та формування плану реалізації даних напрямів із визначенням їх візії, стратегічних цілей, завдань та очікуваних результатів.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Розвиток об'єднаних територіальних громад у повоєнний період може бути надзвичайно складним. Після війни громади можуть стикатися зі значними соціальними проблемами. Такими як безробіття, бідність, втрата житла та важкість отримання соціальних послуг.

Ці проблеми створюють серйозні виклики для влади та громадських організацій у забезпеченні допомоги [1; 3]. Однак, існує також багато економічних проблем, що ускладнюють розвиток громад. Наприклад, знищена інфраструктура та економічне виснаження можуть утруднити відновлення економічного потенціалу регіонів. Також відновлення післявоєнної економіки може зайняти значний час. Багато громад можуть потребувати масштабних інвестицій для відновлення та модернізації інфраструктури. Зокрема, це може стосуватися доріг, комунікацій, енергетичних систем та інших ключових галузей. Крім того, відбудова соціальних інститутів і демократичних структур також може бути складною [2]. Під час війни може бути підірвана довіра до владних інституцій, що ускладнює процес відновлення демократії та правової держави. Не менш важливою проблемою є психологічні та емоційні наслідки війни. Багато мешканців можуть страждати від травм та стресу, що ускладнює їхню здатність до нормального функціонування та відновлення повсякденного життя. Тому, враховуючи всі ці аспекти, розвиток об'єднаних територіальних громад у післявоєнний період є вельми складною задачею, яка вимагає комплексного та координованого підходу.

Повоєнний розвиток об'єднаних територіальних громад в Україні може включати ряд інноваційних напрямів, спрямованих на відновлення та стабілізацію суспільства, економіки та інфраструктури. Запропонуємо деякі з можливих інноваційних напрямів:

1. Цифрові технології та електронне управління: впровадження електронних систем управління може сприяти підвищенню ефективності та прозорості управління громадами [5]. Це може включати електронні системи голосування, електронні платформи для збору думок громадян, а також електронні сервіси для надання адміністративних послуг.

2. Розвиток інфраструктури: інновації в галузі інфраструктури можуть включати в себе впровадження зелених технологій, використання відновлюваних джерел енергії, розробку інтелектуальних систем управління містом та інші технологічні рішення для підвищення стійкості та ефективності інфраструктури [6–7].

3. Економічні інновації: розвиток післявоєнної економіки може вимагати новаторських підходів до стимулювання підприємництва та інвестицій. Це може включати створення інноваційних фінансових інструментів, підтримку стартапів та інноваційних проєктів, а також розвиток нових галузей економіки, наприклад, цифрової економіки.

4. Соціальні інновації: інновації у сфері соціальної політики можуть включати в себе нові підходи до надання соціальних послуг, розвиток інклюзивної освіти та забезпечення доступу до медичної допомоги, а також програми соціальної підтримки для уразливих груп населення [8].

5. Екологічні інновації: врахування екологічних аспектів у розвитку громад може включати в себе розробку програм з відновлення та охорони природних ресурсів, розвиток програм з енергоефективності та зменшення викидів, а також стимулювання використання екологічно чистих технологій та практик.

Ці інноваційні напрями можуть сприяти створенню стійкого та процвітаючого суспільства після завер-

шення війни в Україні, забезпечуючи збалансований розвиток громад та підвищення якості життя населення. Розглянемо більш детально кожен з цих напрямів та спробуємо скласти програму їх реалізації.

#### **Напрямок 1 «Цифрові технології та електронне управління»:**

*Візія:* створення цифрового та транспарентного середовища управління, що забезпечує ефективну взаємодію між владою та громадянами.

*Стратегія:* впровадження інформаційних технологій у всі сфери управління та надання адміністративних послуг.

*Стратегічні цілі:*

1. Підвищення доступності електронних послуг для всіх верств населення.
2. Забезпечення безпеки та конфіденційності персональних даних громадян.
3. Підвищення рівня задоволеності громадян із якістю електронних послуг.

*Завдання та очікувані результати:*

- розробка та впровадження єдиної платформи для надання адміністративних послуг;
- підвищення кількості доступних електронних сервісів на платформі;
- запровадження заходів з кібербезпеки та обміну інформацією для забезпечення безпеки даних.

#### **Напрямок 2 «Розвиток інфраструктури»:**

*Візія:* створення стійкої та інноваційної інфраструктури, яка відповідає потребам сучасного суспільства та забезпечує його зростання.

*Стратегія:* модернізація та розширення інфраструктурних об'єктів з використанням сучасних технологій та екологічно чистих підходів.

*Стратегічні цілі:*

1. Підвищення доступності та якості транспортної інфраструктури.
2. Зменшення негативного впливу на довкілля та збільшення енергоефективності інфраструктурних об'єктів.
3. Підтримка інноваційних проектів та технологій в інфраструктурному секторі.

*Завдання та очікувані результати:*

- реконструкція та модернізація існуючої транспортної мережі;
- впровадження програм з енергоефективності для зменшення споживання енергії та викидів;
- підтримка стартапів та інноваційних компаній у сфері інфраструктури.

#### **Напрямок 3 «Економічні інновації»:**

*Візія:* створення конкурентоспроможного та інноваційного економічного середовища, яке сприяє сталому економічному зростанню та розвитку бізнесу.

*Стратегія:* стимулювання підприємництва, розвитку малих та середніх підприємств, а також інвестицій в інноваційні галузі.

*Стратегічні цілі:*

1. Створення сприятливих умов для розвитку підприємництва та інвестицій.
2. Підтримка інноваційних стартапів та новаторських проектів.
3. Збільшення ефективності використання ресурсів та підвищення конкурентоспроможності економіки.

*Завдання та очікувані результати:*

- створення спеціальних програм та фінансових інструментів для підтримки малих та середніх підприємств;
- розробка інноваційних центрів та інкубаторів для підтримки стартапів та інноваційних підприємств;
- запровадження заходів з підвищення ефективності використання ресурсів та оптимізації бізнес-процесів.

#### **Напрямок 4 «Соціальні інновації»:**

*Візія:* створення соціально справедливого та інклюзивного суспільства, де всі громадяни мають рівний доступ до освіти, охорони здоров'я та соціальних послуг.

*Стратегія:* розвиток програм соціальної підтримки, забезпечення доступності якісної освіти та медичної допомоги, а також стимулювання інклюзивних ініціатив.

*Стратегічні цілі:*

1. Забезпечення доступності та якості освіти для всіх верств населення.
2. Підвищення рівня доступності та якості медичної допомоги.
3. Створення інклюзивного середовища для всіх громадян, незалежно від їхньої соціальної чи фізичної приналежності.

*Завдання та очікувані результати:*

- запровадження програм підтримки дітей з мало-забезпечених сімей у навчання та розвитку;
- розширення мережі медичних закладів та покращення їхнього технічного оснащення;
- розвиток інклюзивних програм та послуг для людей з інвалідністю та інших уразливих груп населення.

#### **Напрямок 5 «Екологічні інновації»:**

*Візія:* створення збалансованого та екологічно стійкого середовища, яке забезпечує збереження природних ресурсів та здоров'я населення.

*Стратегія:* впровадження екологічно чистих технологій, заходів з охорони довкілля та стимулювання екологічної свідомості громадян та бізнесу.

*Стратегічні цілі:*

1. Зменшення викидів забруднюючих речовин та покращення якості довкілля.
2. Збереження та відновлення природних ресурсів та біорізноманіття.
3. Забезпечення екологічної освіти та свідомості серед населення.

*Завдання та очікувані результати:*

- розробка та впровадження програм з енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії;
- проведення заходів з відновлення та захисту екосистем та водних ресурсів;
- проведення навчальних заходів та кампаній щодо екологічної свідомості та збереження природи.

Хоча плани по інноваційному розвитку об'єднаних територіальних громад України опісля війни можуть бути амбітними та перспективними, їх втілення може стикається з рядом бар'єрів та викликів:

- фінансові обмеження: недостатність фінансування може ускладнити впровадження інноваційних проектів. Бюджетні обмеження можуть перешкоджати виконанню стратегічних цілей та завдань;

– відсутність технічної інфраструктури: для впровадження деяких інновацій може бути необхідна належна технічна база та інфраструктура. Відсутність цього може затримати або ускладнити реалізацію планів;

– недостатнє сприйняття громадян: низька освіченість або відсутність розуміння важливості інновацій може стати перешкодою для їх прийняття та використання громадою;

– політичні та адміністративні перешкоди: відсутність підтримки з боку влади, бюрократичні процедури та недоліки в управлінні можуть гальмувати швидкість впровадження інновацій;

– технологічні обмеження: наявність застарілих технологій або недостатня технічна експертиза можуть ускладнити впровадження інноваційних рішень;

– соціокультурні бар'єри: різні культурні або соціальні відмінності можуть вплинути на сприйняття та прийняття інновацій в громаді;

– нестабільна політична ситуація: нестабільність у політичній ситуації може призвести до змін у стратегії розвитку або навіть призупинення інноваційних проєктів;

– економічна нестабільність: економічні кризи чи нестабільність на ринку можуть ускладнити фінансову підтримку та реалізацію інноваційних ініціатив;

Подолання цих бар'єрів вимагатиме спільних зусиль влади, бізнесу, громадських організацій та громади в цілому, а також відданості та стратегічного планування.

**Висновки.** Таким чином, впровадження інноваційних стратегій для розвитку об'єднаних територіальних громад у післявоєнний період є критично важливим завданням, яке стоїть перед суспільством та владними органами. Однак, цей процес пов'язаний з численними

викликами та бар'єрами, які потрібно подолати. Фінансові обмеження, недостатність технічної інфраструктури, а також невпевненість щодо технологічних аспектів можуть ускладнити реалізацію планів. Недостатня підтримка з боку влади, політичні та адміністративні перешкоди, а також соціокультурні бар'єри можуть утруднити прийняття та впровадження інновацій. Нестабільна політична та економічна ситуація може створити додаткові труднощі для розвитку та реалізації стратегій. Проте, не дивлячись на ці виклики, потенціал інноваційного розвитку об'єднаних територіальних громад є величезним. Інновації можуть сприяти поліпшенню якості життя громадян, забезпеченню сталого економічного зростання та зміцненню соціальної справедливості. Цифрові технології та електронне управління можуть робити владу більш прозорою та ефективною, забезпечуючи кращу взаємодію між владою та громадянами. Розвиток інфраструктури, використання екологічно чистих технологій та стимулювання економічного зростання можуть зробити громади більш конкурентоспроможними та стійкими. Для досягнення успіху необхідно розробити цілеспрямовану стратегію, яка враховуватиме всі аспекти розвитку громади. Важливо залучити до процесу всі соціальні та економічні суб'єкти, включаючи владні органи, бізнес, громадські організації та мешканців. Крім того, потрібно активно шукати джерела фінансування та розвивати партнерські відносини з іншими організаціями та міжнародними партнерами. Важливо також забезпечити підтримку та навчання для місцевих кадрів, щоб вони могли ефективно впроваджувати інноваційні проєкти. Загальною метою інноваційного розвитку є створення сучасного, стійкого та прогресивного суспільства, де кожен громадянин має рівний доступ до можливостей та засобів для самореалізації.

#### Бібліографічний список:

1. Інноваційні основи відновлення та розвитку країн після збройних конфліктів: інноваційний вимір: колективна монографія / за ред. д.е.н. Омеляненка В.А. Суми : Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань. 2022. 280 с.
2. Мокій А. І., Павліха Н. В., Науменко Н. С., Дацко О.І. Інституціональне забезпечення інноваційного розвитку територіальних громад України. *Регіональна економіка*. 2018. № 4. С. 17–27.
3. Олійник Д.І. Інноваційний розвиток територіальних громад в умовах четвертої технологічної революції: пріоритети та перспективи : аналіт. доповідь. Київ : НІСД, 2018. 52 с.
4. Павлович-Сенета Я.П. Адміністративно-правові передумови для економічного розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 222–226.
5. Павлюк В.В. Інноваційні форми розвитку територіальних об'єднань та місцевих громад: «поселення майбутнього». *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2019. Випуск 11. С. 153–158.
6. Скорик М.О. Інфраструктурні виклики об'єднаних територіальних громад України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки», 2021. № 8(52). С. 53–58.
7. Скорик М.О. Фінансове забезпечення об'єднаних територіальних громад: проблеми та шляхи їх вирішення. *Молодий вчений*. 2023. № 5 (117). С. 174–178.
8. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія / С.М. Серьогін, Ю.П. Шаров, Є.І. Бородін, Н.Т. Гончарук [та ін.] ; за заг. та наук. ред. С.М. Серьогіна, Ю.П. Шарова. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.

#### References:

1. Innovatsiini osnovy vidnovlennia ta rozvytku krain pislia zbroinykh konfliktiv: innovatsiinyi vymir: kolektyvna monohrafiia [Innovative foundations of recovery and development of countries after armed conflicts: innovative dimension: collective monograph] / za red. d.e.n. Omelianenka V. A. Sumy: Instytut stratehii innovatsiinoho rozvytku i transferu znan. 2022. 280 p. (in Ukrainian)
2. Mokii, A. I., Pavlikha, N. V., Naumenko, N. S., Datsko, O.I. (2018). Instytutsionalne zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku terytorialnykh hromad Ukrainy [Institutional support for innovative development of territorial communities of Ukraine]. *Rehionalna ekonomika – Regional economy*. Vol. 4. P. 17–27. (in Ukrainian)
3. Oliinyk, D. I. (2018). Innovatsiinyi rozvytok terytorialnykh hromad v umovakh chetvertoi tekhnolohichnoi revoliutsii: priorytety ta perspektyvy : analit. dopovid [Innovative development of territorial communities in the conditions of the fourth technological revolution: priorities and prospects: analyst. report]. Kyiv: NISD, 52 p. (in Ukrainian)

4. Pavlovysh-Seneta, Ya. P. (2022). Administratyvno-pravovi peredumovy dlia ekonomichnoho rozvytku obiednanykh terytorialnykh hromad v umovakh voiennoho stanu [Administrative and legal prerequisites for the economic development of united territorial communities under martial law]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and comparative jurisprudence*. Vol. 2. P. 222–226. (in Ukrainian)

5. Pavliuk, V. V. (2019). Innovatsiini formy rozvytku terytorialnykh obiednan ta mistsevykh hromad: «poselennia maibutnoho» [Innovative forms of development of territorial associations and local communities: "settlement of the future"]. *Publichne upravlinnia i administruvannia v Ukraini – Public management and administration in Ukraine*. Vol. 11. P. 153–158. (in Ukrainian)

6. Skoryk, M. O. (2021). Infrastrukturni vyklyky obiednanykh terytorialnykh hromad Ukrainy [Infrastructural challenges of the united territorial communities of Ukraine]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka». Seriya: «Ekonomichni nauky» – International scientific journal "Internauka". Series: "Economic Sciences"*. Vol. 8(52). Pp. 53–58 (in Ukrainian)

7. Skoryk, M. O. (2023). Finansove zabezpechennia obiednanykh terytorialnykh hromad: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia [Financial provision of united territorial communities: problems and ways to solve them]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*. Vol. 5 (117). P. 174–178. (in Ukrainian)

8. Upravlinnia stratehichnym rozvytkom obiednanykh terytorialnykh hromad: innovatsiini pidkhody ta instrumenty : monohrafiia / S. M. Serohin, Yu. P. Sharov, Ye. I. Borodin, N. T. Honcharuk [ta in.]; za zah. ta nauk. red. S. M. Serohina, Yu. P. Sharova [Management of strategic development of united territorial communities: innovative approaches and tools: monograph / S. M. Seryogin, Y. P. Sharov, E. I. Borodin, N. T. Honcharuk [and others]; in general and science ed. S. M. Seryogina, Yu. P. Sharova]. Dnipro: DRIDU NADU, 2016. 276 p. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 26.04.2024